

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא.....1
- ב. גבי חנוני על פנקסו דקתני זה נשבע ונוטל וזה נשבע ונוטל.....2
- ג. מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים וזו ... וישבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים ... מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע ... והאי בכוליה בעי דנכפריה.....3
- ד. אשתמוטי הוא דקא מישתמט מיניה סבר עד דהוו לי זוזי ופרענא ליה.....5
- ה. הודאת בעל דין כמאה עדים דמי.....6
- ו. פיו שאין מחייבו קנס.....7
- ז. אמרו לו שנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ... וחכמים פוטרים.....9

דף ג.

א. שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא

כבר התבאר לעיל דף ב. ששנים¹ או חזין בכלי אחד, או שהיו יושבים בצד ערימה של חטים המונחים בסימטא² או בחצר של שניהם, זה אומר הכל שלי וזה אומר הכל שלי, כל אחד מהם נשבע שיש לו חלק בזה הדבר³, ושאין לו בה פחות מחציה⁴. כמבואר להלן דף ה:

¹ שו"ע ונו"כ קלח א

² טור כתב זה בשם הרמב"ם [המובא בציונים אות א'] בסימן קל"ט סעיף ו', וכתב עליו שם ז"ל, נראה דס"ל כיון שהיא מונחת בסימטא שהוא מקום הראוי לקנות ושניהם יושבים בצידה חשוב כאילו שניהם מוחזקים בה, עכ"ל. סמ"ע ב שם

³ והכא ליכא שבועת שוא דאימר תרווייהו בהדדי אנבוה, חי' רע"א שם

⁴ ונוסח שבועה זו בזה הלשון הוא, מפני שבזה הלשון יתוקנו כמה רמאויות שהיו אפשר להיות בדעת הנשבע אם היה נשבע בלשון אחר, שאם היה נשבע סתם שאין לו בה פחות מחציה, היה אפשר לפרש כוונתו אפילו אין לו בה כלום באמת הוא נשבע, והכי נשבע שבועה שאין לי בה כלום אפילו מה שהוא פחות מחציה אין לי בה והרי אין לו בה כלום, והוא צריך לישבע שיש לו בה חציה, ואם ישבע שיש לו בה חציה הרי מרע לדיבוריה שאמר כולה שלי, ואם ישבע כולה שלי הרי אי אפשר ליתן לו כולה שהרי חבירו תפוש בה, ואתי לאפוקי לעז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

ושבועה זו תקנת חכמים היא, שאינם חולקים בלא שבועה כיון ששניהם אוחרין בו, כדי שלא יהא כל אחד⁵ תופש בטליתו של חבירו ונוטל בלא שבועה. כמבואר עוד להלן דף ד.

ב. גבי חנוני על פנקסו דקתני זה נשבע ונוטל וזה נשבע ונוטל

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין כלומר נשבעין להפטר אבל חכמים תקנו בקצת תביעות שיהיו נשבעין ונוטלין⁶.

והחנוני הוא⁷ מאלו שתקנו גם כן שישבע על פנקסו ויטול, משום שהוא צורך מאד לבעלי בתים ולפועלים שיקיף להם החנוני לכשיצטרכו לו, וגם לחנוני התקנה היא תועלת לו שהוא אי אפשר לו למכור חנותו בלא הקפה, ואם לא תקנו להם תקנה זו ברוב לא היו מקיפין מן החנות.

כיצד, בעל הבית שאמר לחנוני תן לפועלים⁸ מן החנות עד סכום מסוים ואני פורע, והוא מודה שאמר לו כן או שיש עדים בדבר⁹, והחנוני בא ואומר כבר

על ב"ד שנשבע שכולו שלו והם אומרים שיחלוקו, לכך ישבע בזה הלשון אני אומר שיש לי בה ודעתי אפילו כולה יש לי בה, ולדבריכם שאינכם מאמינים לי בכולה אני אומר יש לי בה חלק, ואם תאמרו שליש או רביע, שבועה שאין לי בה פחות מחציה. לבוש שם וסמ"ע ה

⁵ אמר ר' יוחנן כו' ודלא כאביי דאמר חיישינן שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו. הג"מ הלכות טוען ונטען פרק ט הלכה ז

⁶ ואלו הן, השכיר, והנגזל, והנחבל, והחנוני על פנקסו, ושכנגדו חשוד על השבועה

⁷ שו"ע ונו"כ צא א

⁸ וה"ה אם אמר תן לבני סלע אין החנוני נוטל מבעל הבית עד שישבע בנקיטת חפץ, אף על פי שאין הבעל הבית צריך לשלם לבנו כלום. וכן הוא בהדיא שם במשנה [שבועות מ"ה ע"א], וכתבו הטור בסעיף ו' בכלל תשובת הרא"ש [כלל פ"ו סי' א'] שהביא, ע"ש. סמ"ע שם א

⁹ אבל אי כופר בכולו או במקצת, נשבע בעל הבית ונפטר מחנוני. סמ"ע שם ב אבל הש"ך שם ב כתב שבכה"ג פטור הבעל הבית אפילו מהיסת כיון דהפועלים מכחישים החנוני ג"כ.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

נתתי להם והפועלים אומרים לא קבלנו ממנו כלום, שניהן נשבעין בנקיטת חפץ כעין של תורה ונוטלין¹⁰ מבעל הבית¹¹.

ואם ישנן שניהם בפנינו צריכין שיטענו כל אחד בפני חברו, הפועלים בפני החנוני והחנוני בפני הפועלים כדי שיתביישו יותר.

וכשנשבעין אין נשבעין ביחד בבת אחת, כיון דממה נפשך אחד מהם נשבע לשקר והרי אנו שומעין ודאי שבועת שוא, אלא ישבע זה אחר זה¹², שבשעה שכל אחד נשבע אני אומר שעכשיו אמת משתבע¹³.

ג. מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים זוז ... וישבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים ... מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע ... והאי בכוליה בעי דנכפריה

כבר התבאר במסכת כתובות דף פז: ובגיטין דף נא: שמדכתיב בתורה בפרשת שומר חנם (שמות כב פסוק ו, ח, י) כי יתן איש אל רעהו פסוף או כלים לשומר וגו' על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה וגו' וכתוב בפרשה שניה שבעת ה' תהיה בין שניהם וגו', דרשו רבותינו ז"ל שבועת ה' תהיה בין שניהם הולך גם כן למעלה על פסוק אשר יאמר כי הוא זה, ואמרו שאין חייבין שבועה מן התורה אלא כשמודה במקצת הטענה וכופר במקצתה,

¹⁰ דהרי לפועל ודאי היה חייב, ולחנוני אמר שיתן להפועל ולא א"ל שייחד עדים לנתינתו, דיכול לומר סברתי שהן נאמנים בעיניך שלא יכפרו כל שלא א"ל תן להן בפני עדים. סמ"ע שם ג וראו חכמים לתקן כן, כי כל אחד צועק, החנוני אומר למה לא אמרת לי ליתנו בעדים, והפועלים אומרים מה לנו בחנוני אתה נתחייבת לנו בשכרנו. ושישלם בעה"ב בלי שבועה כלל, יהיה הבעה"ב צועק ככרוכיא, לכך תקנו ששניהם ישבעו, סמ"ע (סק"ג) וגמרא. ואפשר שאין כאן שבועת שוא, דאולי החנוני אומר אמת, רק בעה"ב חייב לפועלים ממקום אחר, ולכך אומרים לא נטלנו פירושנו על שכירות, כי מה שנמלטנו שלנו הוא מקדם, ואין כאן שבועת שקר בבירור. אורים שם ג

¹¹ וכיון שתקנו הראשונים כן לחנוני, אמרו האחרונים דהוא הדין אם אמר אדם לחבירו הלוני מנה ופרע לבעל חובי, זה אומר נתתי וזה אומר לא קבלתי, ישבעו שניהם זה בפני זה וישלם בעל הבית לשניהם.

¹² החנוני צריך לישבע תחילה, דכל כמה דלא נשבע החנוני אין חיוב שבועה על הפועלים. [ש"ך סק"ה].

¹³ לבוש שם סמ"ע ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

שכן משמעות פירוש הפסוק של אשר יאמר כי הוא זה, כלומר אשר יאמר הנטען כי דבר זה הוא מקצת ממה שנתת לי לשמור והמותר נגנב ממני והוא שומר חנם עליו, נשבע שלא פשע באותו מקצת שאומר שנגנב ממנו ונפטר, והוא הדין לכל טענות ותביעות שמוענין ממנו והוא מודה מקצת שחייב שבועה מן התורה.

לפיכך התובע¹⁴ מחבירו ממון או חפץ¹⁵ שהיה יכול להחזיק בו בטענת לא היו דברים מעולם או החזרתיו לך או לקוח הוא בידי, אם הוא מודה מקצת ועל השאר טוען טענות אלו חייב שבועה מן התורה¹⁶.

ודוקא במודה מקצת, מחייבין ליה שבועה מן התורה מפסוק כי הוא זה, אבל כופר בכל ואין עד אחד מכחישו לא חייבתו התורה שבועה בין במלוה בין בפקדון, ומכל מקום חז"ל חשו לרשיעי המצויים בכל דור ולא ינשי דלא מעלי, והסיתו הדיינים להשביע כל הנתבעים הכופרים בכל, והיא שקראוה "שבועת היסט" על שם הסתתם שהסיתו הדיינים להשביע הנתבע הכופר בכל.

וכן אם תובעו חבירו מנה¹⁷ והוא כופר בכל, ועדים מעידים אותו שחייב לו חמשים¹⁸, ישלם חמשים ועל שאר החמשים חייב לישבע גם כן מן התורה מקל וחומר, שאם על הודאות פיו במקצת חייבתו התורה שבועה, קל וחומר שחייבתו שבועה על פי העדאת עדים¹⁹. ויש אומרים²⁰ שדוקא כשהעדים מעידים אותו על פה ובלא קניין, אז מחייבין ליה שבועה, אבל אם כתבו

¹⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ פז א

¹⁵ ר"ל לא מיבעי' ממון דאמרי' במודה מקצת שישבע כמ"ש בב"ק וב"מ וכתובות ונטין ושבועות דא"ר מ"מ אמרה תורה מ"מ המענה ישבע כו' אשתמוטי קא משתמיט השתא אדהו לי זוזי ופרענא אלא אפי' בחפץ ג"כ י"ל אשתמוטי כמ"ש בב"מ ה' ב' ועתו' שם א' ד"ה למ"ד כו' ובהג"א שם ס"י ד"ה אף על גב דההיא כו' וכן בכופר הכל שנשבע היסט ג"כ צריך לטעמא דאשתמוטי משתמיט כמ"ש בשבועות מ' ב'. ביאור הגר"א שם א

¹⁶ אם יודע בעצמו אסור לקבל עליו השבועה לומר אנכי אשבע למען הפחיד חבירו אף על פי שאין בלבו לשבע שנאמר לא תשא ואמרו במכילתא לא תקבל. רבינו יונה בשערי תשובה אות מ"ה. ח"י רע"א שם

¹⁷ שו"ע ונו"כ עה ד

¹⁸ עיין תומים (סק"א) שהאריך בדעות סמ"ע וש"ך, דלסמ"ע (לקמן סי' פז סקי"ד) צריכים העדים להעיד שידוע להם שחייב בברור ושלא פרע, ודעת הש"ך (שם סקי"ב) כיון דהוא אומר דלא לוח, מודה דלא פרע, והא עדים מעידים דלוח, וכתבתי בתומים דהוא מחלוקת רבוותא, וברמב"ם (פ"ד מטו"נ ה"י) וטור (סעיף ב) משמע כסמ"ע.

¹⁹ דהא בהרבה עניינים מחייבין ליה יותר על פי העדאת עדים מעל פי הודאת פיו, כגון קנס ומיתה ופסול רשעה וכיוצא בהן הרבה עניינים. לבוש וסמ"ע שם ט

²⁰ רמ"א שם מהמרדכי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

עדותן בשטר²¹, או שיש כאן קנין אין העדים מחייבין אותו שבועה, ואין הלוח מודה על מה שבשטר או קנין²², מכיון ששטר או קנין יש בו שיעבוד קרקעות²³, והרי הוא כמו הילך שיתבאר לקמן שאינו חייב שבועה. ויש חולקין²⁴. והעיקר²⁵ דכשמודה במה שבשטר הוה ליה הילך אפילו לית ליה קרקע, אבל כשכופר לא הוי הילך בשלית ליה קרקע.

דף ג:

ד. אשתמוטי הוא דקא מישתמט מיניה סבר עד דהווי ל' זוזי ופרענא ליה

להלן דף ה. יבואר בעזהי"ת שחייב משום מודה במקצת בהעדאת עדים דוקא כשתבעו מנה של מלוה שהלוה לו²⁶, דאע"פ שכפר בכל והעדים מעידים אותו בנ' לא הוחזק כפרן בכך, שמכיון שמלוה להוצאה נתנה

²¹ שיש שטר ביד התובע שכתוב בו בפנינו עדים "הלוה" פלוני לפלוני חמשים, וה"ה אם כתבו בהשטר שפלוני "הודה" לפניו שחייב לפלוני חמשים, דכל שטר יש בו שיעבוד קרקעות, והקרקעות שנשתעבדו להמלוה הו"ל כהילך, דבכל מקום שהן ברשות המלוה קאי כפי הסך המבואר בשטר, וזוהי הטעם ג"כ קאמר כשהעדים לפנינו [אבל כשאין לפנינו לא, כמ"ש בריש סימן ל"ט [סק"ב] ומ"ג [סק"ל]] ומעידים שקנו בקנין סודר לפניו, דכל קנין לכתובה עומד והו"ל כאילו נכתב בשטר, ויש כאן שיעבוד קרקעות. סמ"ע שם יב ש"ך שם יב

²³ ובמקום דלית ליה קרקע, אע"ג דאנן קי"ל דאף על גב דלית ליה קרקע הו"ל שטר הילך, היינו דוקא היכא דקא מודה, אבל אם אינו מודה לא שייך הילך אא"כ יש לו קרקע, דאז פטור משום שיעבוד קרקעות, או משום דכיון שאינו יכול לכפור הוי הקרקע הילך, כמו שפירש רש"י ריש פ"ק דמציעא [ד' ע"ב ד"ה טעמא], וכן נראה עיקר לדינא. ומדברי הסמ"ע ס"ק י' וי"א נראה שהבין דברי הר"ב דמיירי בשטר שיעבוד קרקעות, דלסברא הראשונה הוי הילך משום שטר שיעבוד קרקעות, והסברא האחרונה הולקת בזה, וגם נראה מדבריו דבשטר אין חילוק בין מודה או לא, וזה אינו וכמ"ש. ועוד, דא"כ קשה דכאן כתב הר"ב שתי דעות, ולקמן ריש סימן פ"ז כתב הר"ב, וי"א דמשכון חשיב הילך דהא אפילו שטר חשיב הילך. משמע דבשטר ליכא מאן דפליג. אלא ודאי כדפרישית, ודוק. ש"ך שם יב ועיין אורים יב

²⁴ ב"י בשם הר"ן מובא ברמ"א שם וכתב הב"י [מחודש ג'], ואינו נראה בעיני. דאע"ג דשטר הוא הילך, היינו היכא דמודה מה שבשטר [דבכה"ג מודה הב"י דשטר הוי הילך וכמ"ש לקמן סימן פ"ח סעיף כ"ח [סקמ"ט], ע"ש], ש"ך שם יב

²⁵ הכרעת הש"ך ואורים שם יב ונתיה"מ ט

²⁶ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

אמרינן מפני שלא היה לו לשלם עכשיו וחשש שמא יכפוהו, אשתמוטי קא משתמיט וכפר עד שיהיו לו מעות שישלם²⁷.

אבל אם תובעו פקדון שנתן לו חפצים שוים מנה בפקדון²⁸, והלה אומר אין לך בידי כלום, ועדים מעידין עליו שראו עכשיו בידו מאותן חפצים שוים נ' זוז, הרי הוחזק כפרן שבקש לגזול את המפקיד ונעשה גזלן ופסול לשבועה, והתובע נשבע ונוטל.

ה. הודאת בעל דין כמאה עדים דמי

כבר התבאר במסכת גיטין דף סד. ומסכת קידושין דף סה: שהודאת בעל דין כמאה עדים ולפיכך אמר בפני עדים²⁹ הריני מודה בפניכם שיש לפלוני מנה אצלי, אם ניכר מדבריו שאמר כן דרך הודאה גמורה ולא בדרך שיחה, אף על פי שלא אמר אתם עדי³⁰, ואפילו שלא בפני התובע, ה"ז הודאה גמורה וחייב לשלם³¹, ואפילו אין עדי ההודאה כאן, ויש עדים ששמעו ההודאה בפני עדים אחרים ה"ז הודאה גמורה לחיבו³².

ומשום כך התבאר עוד שם דף מ: שאם אמר הנותן נתתי שדה פלונית לפלוני והמקבל אומר לא נתת לי, המתנה קיימת, מפני שאפשר ששניהם אמת, שהנותן זיכה לו ע"י

²⁷ משמע דבמלוה אפילו ראו עדים בידו אותן מעות עצמן בשעה שכפר, לא הוחזק כפרן, די"ל אשתמוטי קמשתמיט, והיה צריך המעות לאיזה עסק אחר. ש"ך שם יד

²⁸ בסמ"ע שם יב כתב או מעות של פקדון, ובש"ך שם מז חלק וכתב בביון שינה המחבר מלשון הטור וכתב חפצים, דמעות במה יודע שאותם מעות היו של פקדון. עוד קשה לי, שמעות של פקדון אפילו מעידים העדים שהם אותם המעות עצמם, היאך שייך לומר הוחזק כפרן, הא גם בהו יש לומר אשתמוטי קמשתמיט כמו בהלואה ולכן כתב דוקא בצרורים דאסור להשתמש בהן, אבל אם מותרין מה בכך דפקדון הם הא יכול להוציאן, אם כן עדיין י"ל דמשמט עד שיהיה לו מעות, ולשיטתו אזיל (סי' עג סקנ"ה) דס"ל דאפי' מעות בעין ועדיין לא הוציאו כשתבעו יכול להחליפן, ועיין מש"כ בתומים בסי' ע"ג (סק"כ דנראה דהך דינא ליתא, ע"ש, ואם כן ה"ה מותרים.

²⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ פא ח

³⁰ וב"ש כשאמר אתם עדי, ועי' ש"ך סק"כ ובקצה"ח סק"י, ועי' עוד להלן בדין טענת שלא להשביע.

³¹ ואינו יכול למעון משטמה, ועי' סמ"ע סק"כ וש"ך ס"ק כא ובמ"ז שם

³² שו"ע ונו"כ שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

אחר והמקבל לא ידע³³, אבל אם אומר הנותן נתתי לו שטר בידו³⁴, והמקבל אומר לא נתת לי, המקבל נאמן בהודאתו³⁵.

ו. פיו שאין מחייבו קנס

כבר התבאר במסכת כתובות דף מא. וב"ק דף יד. שהמודה שעשה דבר המחייבו קנס פטור מלשלם³⁶, ואין חיוב קנס אלא על פי עדים³⁷, ואפילו הודה חוץ לבית דין שלא בפני בית דין³⁸, ואף כשהודאתו לא חייב את עצמו במזון אחר, ואפילו הודה מחמת יראתו שיבואו עדים, פטור³⁹. שנאמר בחיוב כפל של הטוען טענת גנב (שמות כב פסוק ח) אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַ אֱלֹהִים

³³ שו"ע ונו"כ חו"מ רמה ד, דהודאת בע"ד כמאה עדים, והודאת המקבל לאו הודאה גמורה היא, דשמא לא ידע שזיכה לו, וכתב הסמ"ע שהמקבל רוצה לקבל, אלא שאומר האמת, אבל כשאינו רוצה לקבל יש אופנים שמועיל מחאתו שלא לזכות במתנה, ועי' ערוה"ש שאפילו אומר אח"כ נתתי בידך, אינו מועיל, עיין שם. וסיים השו"ע שאין בע"ח של הנותן גובה ממתנה זו כל זמן שיש לנותן ממה לפרוע, אבל אם לא נשאר לגבות אינו נאמן בהודאתו לחוב בעל חובו.

³⁴ והיינו שלא זיכה לו ע"י אחר, ומדברי השו"ע משמע דדוקא כשהנותן אומר דבר ברור, אבל ברישא כשאומר נתתי לו, אין צריכים לחקור אותו איך נתן, פתחי חושן שם הערה פה

³⁵ שו"ע ונו"כ שם ה, דהודאת המקבל שהוא בע"ד כמאה עדים דמי, והרי אי אפשר לפרש שלא ידע, שהרי מכחישו בהדיא, וא"ת מאי חזית דאזלינן בתר הודאת המקבל ולא בתר הודאת הנותן, כתב הסמ"ע משום שיש לומר שהנותן היה עוסק בנתינה וטעה וסבר שנתן ובאמת לא נתן, והיינו שהודאתו גרועה מהודאת המקבל, ובנה"מ חידושים כתב בשם כמה פוסקים הטעם שהנותן הוא מוחזק, ולפי"ז נראה שבמטלטלין שהם ביד המקבל והויכוח ביניהם אם עשו קנין או לא, אזלינן בתר הודאת הנותן, שהמקבל הוא המוחזק, ואפשר שאף למעם ראשון הדין כן, ובפת"ש כתב שיש ג"מ כשיש עדים בדברי הנותן. ובשו"ע כתב שהנותן אוכל פירות הישדה, ולכאורה פשיטא הוא, אלא שבגמרא נחלקו מי אוכל פירות, ואוקמא הא באבא והא בבא, ובהא, והיינו שבבן משלשין הפירות, מפני שיש ספק, וקמ"ל שבאבא אין כאן ספק כלל והנותן אוכל פירות כבתוך שלו.

³⁶ רמב"ם נז"מ פ"ב ה"ח ונערה פ"ב ה"ב

³⁷ עיין תשו' ר' אליעזר (נאדראן) סי' ה' שביאר גדרו שהתורה לא נתנה רשות לבית דין לענוש אדם בקנס על פי הודאת עצמו, אף על פי שהדבר אמת. ובחי' ר"ש שקאפ (ירושלים תשע"א) בענייני קנס קוני' ב אות ג, ובעי"ז שם ב"ק סי' יז (כב), ביאר משום שחיוב קנס הוא על גוף האדם ולא על ממון, ולפיכך אינו נאמן לחייב את עצמו, שאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו ועי' שו"ת הרשב"א ח"ב סי' רלא, שג' שטעם פטור מוב"ק הוא משום שאין משים עצמו רשע, וע"ש ח"ה סי' קנה וריטב"א כתובות עב א. ובזכר יצחק ח"ב סי' מז אות ה, ובעי"ז בלבוש מרדכי ב"ק סי' כו (מג) ובשרידי אש ח"א עמ' רעה ובשיעורי ר"ש רוזנבסקי מכות ה א אות רלה, שכיון שכל זמן שלא גמרו בית דין את דינו אינו חייב כלל, אינו "בעל" דין על הבית דין לומר להם לחייבו, ולכן אין לחייבו מדין הודאת בעל דין.

³⁸ שלכו"ע אם יבואו אחר כך עדים, אין הודאה זו פוטרתו מהקנס

³⁹ משנה למלך גניבה פרק ג הלכה ח ועי"ש שאריך באפנים שונים בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

יְשַׁלֵּם שְׁנִים לְרַעְהוּ, וּדְרָשׁוּ⁴⁰ וְלֹא הִמְרָשִׁיעַ אֶת עַצְמוֹ, שֶׁעַל פִּי בֵּית דִּין הוּא מִשְׁלֵם תְּשֻׁלּוּמֵי כֶּפֶל, וְאִינוּ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלּוּמֵי כֶּפֶל עַל פִּי עַצְמוֹ, וְלִמְדוּ מִזֶּה אֶף לְשֹׂאֵר קִנְסוֹת, שֶׁמֶן הַסֵּתֶם הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּכָל עֲנִין.

וְאִם הוּדָה בִּקְנָס⁴¹ וְאַחֵר כֵּךְ באו עדים, אִם הוּדָה בְּתַחֲלִילָה בִּפְנֵי ב"ד וּבְבֵית דִּין, פְּטוּר, אֲבָל אִם הוּדָה חוּץ לְבֵית דִּין, אוֹ שֶׁהוּדָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם בְּלִבָּד אֶפִּילוּ בִּפְנֵי ב' דִּינִין וְאֶפִּילוּ בִּמְקוֹם ב"ד, וְאַחֵר כֵּךְ באו עדים, הֲרִי זֶה מִשְׁלֵם קִנָּס עַל פִּיהֶם⁴².

הַמּוּדָה בִּקְנָס אֵינוֹ חַיִּיב אֶפִּילוּ לְצֹאת יְדֵי שְׁמַיִם⁴³, שְׁדִינִי קִנָּס תְּלוּיִים הֵם בְּחִיּוּב הַבֵּית דִּין בְּלִבָּד, וְאִם הַבֵּית דִּין אֵינָם דָּנִים אוֹתוֹ, אֶף דִּינֵי שְׁמַיִם אֵינָם שִׁיכִים בּוֹ⁴⁴, שֶׁלֹּא חַיִּיבָה הַתּוֹרָה קִנָּס לְמִי שֶׁעָשָׂה דָּבָר שֶׁהַקִּנָּס בָּא עֲבוּרָו, אֲלֵא צִיּוּתָהּ לְבֵית דִּין שִׁחִיבֻהוּ וּמֵאֵז מִתַּחֲלִיל הַחִיּוּב⁴⁵.

⁴⁰ ב"ק סד: ועה. ועי' זכר יצחק ח"ב סי' מז אות ה, שאין זו דרשה, אלא פשט הכתוב, שאין ב"ד מחייבים ממון ע"פ הודאתו

⁴¹ רמב"ם הלכות גניבה פרק ג הלכה ח

⁴² לפי שדיני קנסות צריכין ג' מומחין, מ"מ שם

⁴³ ירו' כתובות סוף"ג ושבועות פ"ה ה"ו, הובא באו"ז ב"ק סי' שט וברשב"א כתובות מא ב וקדושין כד ב וב"ק עה א ובהג' הגר"א ב"ק עד ב; עי' תוס' כתובות לג ב ד"ה לאו, ועי' רש"י שם, ועי' גיה"ש מכות ה א; פסקי ריקאנטי סי' תסא; עי' שיטת מהריק"ש ב"ק שם, בד' רש"י שם ד"ה שכבר. ועי' ירו' שם, שהוכיחו מר' יהושע שאמר לר"ג, שהודאתו שסימא עינו של עבדו אינה מועילה לשחרר את מבי עבדו (עי' ב"ק שם), ועי' שעה"מ עבדים פ"ה ה"ז, שתמא שמא דוקא בזה אינו חייב לצי"ש, כיון שיש מ"ע לעבוד בעבד כנעני (ע"ע), ועי' שו"ק לירו' כתובות שם ויד דוד ב"ק וקדושין שם ושו"ת חת"ס אה"ע ח"ב סי' קנא ורש"י כתובות וקדושין שם ושו"מ רביעאה ח"א סי' כה (מו ד) ושו"ת הרי בשמים מהדו"ק סי' ק (צח ג) ואמרי הצבי ב"ק שם אות קטו (ה). ועי' אמרי הצבי שם, שפירש את הירו' דוקא בקנס של יציאת עבד בראשי אברים, ועי' שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סוס"י קא, שאפשר שד' הירו' אינם עומדים במסקנא

⁴⁴ עי' קצוה"ח סי' א ס"ק ז תרומת הכרי סוף סיא ד"ה ואחר, שו"ת נחל"ד סי' טו ד"ה והנה

⁴⁵ אולם בחצי נזק של שור תם יש מהראשונים הסוברים שיש חיוב לצאת ידי שמים ואכמ"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

בזמן הזה י"א שהתופס אחרי הודאת החייב, מוציאים מידו⁴⁶ כל שהיתה התפיסה בעדים, וי"א⁴⁷ שאין מוציאים מידו, שהודאת בעל דין כמאה עדים⁴⁸, ויש שהוסיפו שהוא משום שהמודה באופן שאי אפשר לחייבו מחמת הודאה זו, כגון בזמן הזה שאין בית דין מומחים, אינו חשוב מרשיע את עצמו⁷².

ז. אמרו לו שנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ...

וחכמים פוטרם

מי שהעידו עליו⁴⁹ עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו אלא אמרו ראינוך שעשית מלאכה בשבת או שאכלת חלב והוא אומר אני יודע בודאי שלא עשיתי דבר זה, אינו חייב חטאת, הואיל ואם יאמר מזיד הייתי יפטר מן הקרבן, כשאמר להן לא אכלתי ולא עשיתי, נעשה כאומר לא אכלתי בשגגה אלא בזדון, שהוא פטור מן הקרבן⁵⁰, ולא הכחיש את העדים.

אולם כבר התבאר במסכת קידושין דף סה: שמי שהעידו⁵¹ עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה, ושתק ולא הפליג את העדים ואפילו אמרה לו אשה אכלת חלב או עשית מלאכה בשבת ושתק חייב

⁴⁶ ע"י ב"י יו"ד רס"ז וש"ך שם ס"ק נב, בד' רמב"ם גניבה פ"ג ה"ח; שארית יוסף לטור חו"מ ס"י א וצ, בד' טור שם ושם וס"י שמח ע"י ד"מ חו"מ א אות ו, שכ"מ קצת ל' ראשונים וכ"כ בד' בנימין זאב ס"י קלב בהגר"א שם ס"ק פ; ח"י בעל דברי חיים שבסו"ס דברי משפט ס"י א; מרומי שדה ב"ק עה ב. וע"י ש"ך ובהגר"א יו"ד שם, שכ"מ בב"ק עה ב (וע"י להלן), ושיש לפרש כן ד' רמ"א שם

⁴⁷ ע"י טור חו"מ שמח, וסמ"ע ס"י א ס"ק יח בדעתו, וש"ך יו"ד שם בד' הסמ"ע ע"י לכוש יו"ד שם מוע"י ב"ח חו"מ ס"י ג, שני שבהודאה שלא בב"ד אין הודאתו מועילה, כיון שאינה מועילה אף בממון, ובהודאה בפני ב"ד הדיוטות, נסתפק אם עשו חכמים תקנה לענין קנס שייחשבו כב"ד, לענין שיתחייב בהודאתו וע"י ש"ך חו"מ ס"י א ס"ק מז, ונתה"מ שם ס"ק ה

⁴⁸ שאין הבית דין מרשיעים אותו על פי הודאתו, אלא שהודאתו מועילה בזמן הזה שאין הבית דין מומחים, ואינו מרשיע את עצמו בהודאתו לברר שהתופס אינו גזול, והמודה גורם בהודאתו שיוכל התופס לכופו על ידי תפיסתו

⁷² . שעמ"ש שם, בד' ד"מ וסמ"ע שם, וע"י ציון 385. וע"ש שבזמן שיש ב"ד מומחים, אף הודאה חוץ לב"ד

אינה מועילה שלא יוציאו מהתופס, שהוא מרשיע את עצמו בהודאתו, כיון שאילו לא היה קנס היו העדים שהודו בפניהם יכולים ללכת לב"ד ולהעיד בפניהם על הודאתו, ויתחייב על פיהם.

⁴⁹ רמב"ם שגגות פרק ג הלכה א

⁵⁰ מבואר דעת רבינו דאף אם הוא עומד בדבריו מ"מ אנו מתרצין אותם כן ונמצא שלא הכחיש את העדים.

מעשה רקח שם

⁵¹ רמב"ם שם הלכה ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

להביא חטאת, אמר לו עד אחד חלב הוא זה ושתק, וחזר ואכלו בשגגה
מביא חטאת, ואם התרו בו לוקה עליו, אף על פי שעיקר העדות בעד אחד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

